Název:	**Mocenské dynamiky a hierarchie uvnitř kolektivu**
Typ aktivity:	brainstorming, myšlenková mapa, práce s otázkami, skupinová diskuze, individuální reflexe
Cíle:	• Zvědomit si, jaké formální a neformální hierarchie v kolektivu působí a z čeho vycházejí. • Prozkoumat, jak se moc projevuje v každodenním fungování kolektivu a kdo má v různých situacích větší či menší možnost jeho fungování ovlivňovat. • Společně reflektovat, které mocenské dynamiky kolektivu vyhovují a které naopak považuje za problematické. • Hledat konkrétní způsoby, jak nežádoucí mocenské dynamiky vyvažovat nebo měnit.
Čas:	Varianta A: 50+ minut Varianta B: 55+ minut
Pomůcky:	• vytištěný pracovní list, tužka a papír na poznámky • flipchart a fix na flipchart, případně alternativní pomůcky na zapisování společné diskuze
Posloupnost:	Před touto aktivitou doporučujeme nejdříve začít aktivitou s názvem ***Rozpoznávání potřeb v kolektivu***.
Varianty:	Tato aktivita nabízí prostor pro společnou reflexi toho, jak je v našem kolektivu rozložená moc a jaké formální i neformální hierarchie ovlivňují jeho fungování. Pomáhá všimnout si například toho, čí hlas má větší váhu, kdo má přístup k informacím a zdrojům, kdo přebírá různé druhy práce nebo kdo má větší možnost ovlivňovat společná rozhodnutí. Vybrat si můžete ze dvou variant cvičení podle toho, jakým způsobem chcete téma otevřít: **A. Prožitková reflexe moci** je vhodná, když chcete téma nejprve otevřít skrze vlastní zkušenosti a společně zjistit, jak moc v kolektivu vzniká a kde se projevuje. **B. Strukturovaná reflexe mocenských dynamik** je vhodná, když chcete postupovat systematicky oblast po oblasti, pojmenovat konkrétní nerovnosti ve vlivu a rozhodování a hledat způsoby, jak je zmírnit.

Doporučení:	• Určete jednoho či více lidí, kdo provedou skupinu touto aktivitou. • Dle preference či potřeby je možné vést tuto aktivitu s externí facilitací či supervizí. • Diskuzi doporučujeme zaznamenávat na flipchart a k poznámkám se vrátit při domlouvání případných změn ve fungování kolektivu. Na webu www.prirucka.safespacekolektiv.cz/aktivity najdete podrobnější *Doporučení k vedení aktivit*.

VARIANTA A: PROŽITKOVÁ REFLEXE MOCI

Aktivita založená na vlastní zkušenosti a společné reflexi

Krok 1: Individuální zamyšlení
(5 minut)

👉 Zamyslete se každx samostatně nad následující situací:

> ***Vybavíte si situaci z nějakého kolektivu, kdy jste mělx pocit, že máte jen malou možnost ovlivnit, co se bude dít? Proč tomu tak bylo?***

👉 Odpověď slouží jen vám, konkrétní situaci ani svou odpověď nebudete muset s ostatními sdílet.

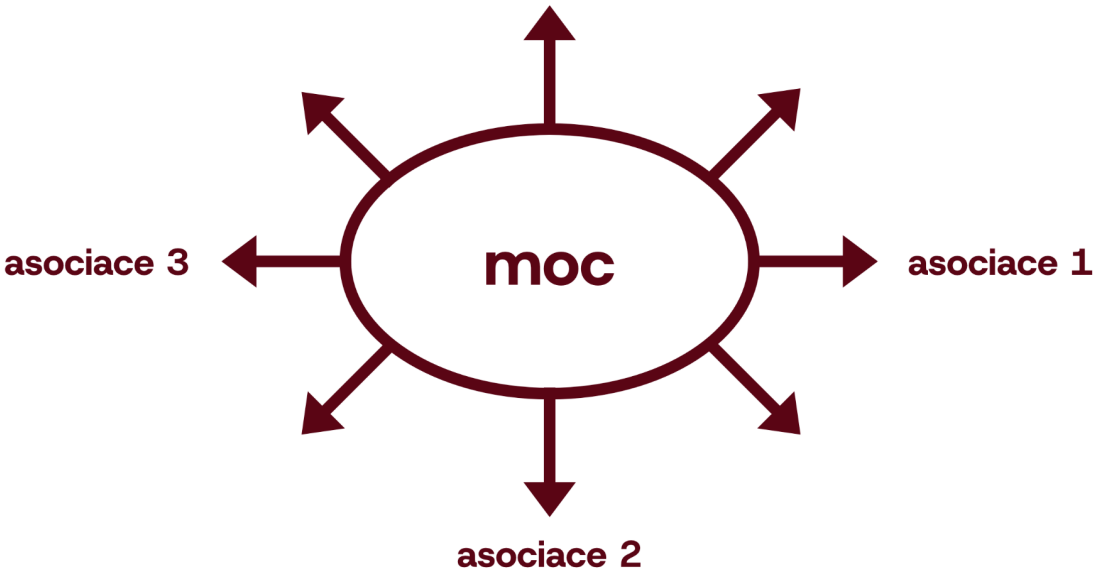
Krok 2: Myšlenková mapa
(10–15 minut)

👉 Pokud jste skupina o více než 5 lidech, rozdělte se do menších skupinek po 3–4 lidech (každá skupinka pracuje samostatně).

👉 Vymýšlejte asociace k tomu, odkud se může brát moc člověka uvnitř kolektivu:

> ***Co může způsobovat, že má někdo větší možnost ovlivňovat společné dění v kolektivu a někdo menší?***

👉 Zapisujte všechny asociace formou myšlenkové mapy (viz obrázek níže). U on-line schůzky můžete využít nástroj Miro, dostupný na www.miro.com, či jeho alternativu. Asociace prozatím jen zapisujte, aniž byste je hodnotilx.

Krok 3: Společná reflexe
(30 minut)

👉 V rámci velké skupiny diskutujte společně myšlenkovou mapu a úvahy, které při jejím vytváření vznikly. Pro rozproudění diskuze můžete využít některé z níže uvedených otázek:
(15 minut)

- ***Jaké pro vás vymýšlení slov bylo?***
- ***Které zdroje moci jsou podle vás snadno viditelné a které mohou naopak snadno zůstat nepovšimnuté?***
- ***Co vám přišlo zajímavé?***
- ***Co vás překvapilo?***

> 📌**CO BY MĚLO ZAZNÍT**
>
> Zdroje moci jsou různé a ne všechny jsou na první pohled zjevné. Moc může vycházet z formální funkce, ale také ze zkušeností a znalostí, z přístupu k informacím či jiným zdrojům, ze vztahů s ostatními nebo ze společenského postavení a charakteristik, se kterými se v daném prostředí pojí různé výhody a znevýhodnění (například věk, gender, etnicita nebo zdravotní stav).

👉 Znovu utvořte menší skupinky. V rámci nich diskutujte otázky uvedené níže.
(15 minut)

a) ***Jak se zdroje moci, které jsme pojmenovalx v kroku 2, projevují v našem kolektivu?***
Například: Kdo se zapojuje do rozhodování, čí hlas má větší váhu nebo kdo snáze prosadí své názory a potřeby?

Pokuste se pojmenovat několik různých projevů:

✍

b) ***Co z toho vnímáte jako problematické a co podle vás problematické není? Proč?***

✍

👉 Diskuzi a výstupy z ní doporučujeme zapisovat na flipchart.

👉 Pokud z aktivity vyplynuly návrhy pro fungování celého kolektivu, sdílejte je následně společně a domluvte se, zda a jak s nimi chcete dále pracovat.

Krok 4: Uzavření
(5 minut)

👉 Tuto část lze dělat individuálně anebo v párech.

👉 Odpovězte si na následující otázku:

Co si z tohoto cvičení odnáším?

VARIANTA B: STRUKTUROVANÁ REFLEXE MOCENSKÝCH DYNAMIK

Podrobnější skupinová diskuze vedená sadou otázek

Krok 1: Výběr otázek
(10 minut)

👉 Pokud jste skupina o více než 4 lidech, rozdělte se do menších skupinek po 2–3 lidech.

👉 Projděte si otázky uvedené níže. Každá skupinka vybere několik otázek (záleží na počtu skupinek a celkovém času, který máte k dispozici), které jsou pro lidi v ní nejvíce relevantní.

Poznámka: Práci ve skupinkách v tomto kroku doporučujeme proto, aby samotný výběr otázek byl co nejméně ovlivněn skupinovými dynamikami.

Návrhy otázek:

Rozložení práce

1. ***Kdo v kolektivu dělá reproduktivní práci*** *(stará se o každodenní chod kolektivu a o péči o ostatní)? Proč to tak je?*
2. ***Kdo dělá úkoly, které nikdo dělat nechce*** *(úkoly považované za nudné, náročné atp.)? Proč to tak je?*
3. ***Kdo je hodně vidět navenek*** *(například reprezentuje kolektiv na veřejnosti nebo v komunikaci s jinými kolektivy)? Proč to tak je?*
4. ***Kdo nejčastěji iniciuje nové projekty*** *či akce nebo přichází s nápady? Proč to tak je?*
5. ***Střídají se v kolektivu role zmíněné v otázkách 1 až 4, nebo je zastávají stále tx samx lidé?***
6. ***Jakým způsobem se v kolektivu rozdělují úkoly?*** *Kdo (případně také co) o tom rozhoduje?*
7. ***Přijde nám rozdělení úkolů spravedlivé?***

Možnosti zapojení

8. ***Jaké bariéry mohou lidem bránit v tom, aby na sebe bralx aktivní role*** *(aktivně se podílet na činnosti kolektivu, na iniciování věcí, rozhodování či vystupování na veřejných akcích atp.)?*
9. ***Co může lidem usnadňovat zapojení do činností, se kterými zatím nemají zkušenost nebo ve kterých se necítí jistě?***

Rozhodování, přístup k informacím a zdrojům

10. ***Jakými způsoby si v kolektivu předáváme informace?*** *Jak se informace dostávají k lidem (oficiálními i neoficiálními cestami)? Mají k nim přístup všxchnx?*
11. ***Jak v kolektivu rozhodujeme o důležitých věcech?*** *Kdo se na rozhodování podílí a kdo má poslední slovo?*

12. ***Stává se, že něčí názor má v kolektivu větší váhu?*** *Pokud ano, proč? Jak se ohledně toho cítíme?*
13. ***Vnímáme, že některx lidé mají v kolektivu víc odpovědnosti než jinx?*** *Pokud ano, jak k tomu došlo? Jak se ohledně toho cítíme?*
14. ***Všímáme si, že na někoho se ostatní více obracejí?*** *Ohledně čeho? Jaké to pro nás je?*

Hierarchie obecně

15. ***Jaké hierarchie ve svém kolektivu pozorujeme? Vznikají u nás také neformální hierarchie související například s tím, jak dlouho je kdo součástí kolektivu, jaké má zkušenosti, znalosti, kontakty nebo společenské postavení?***

> 📌**CO BY MĚLO ZAZNÍT**
>
> Hierarchie znamená nerovné rozdělení moci mezi lidmi, typicky na základě určité odlišnosti.
>
> Hierarchie může být daná formálně – vyplývat z organizační struktury či role (např. prezident, ředitelka, předsedkyně), anebo neformálně. Neformální hierarchie jsou mocenské nerovnosti dané nikoliv oficiální pozicí, ale faktickým vlivem ve skupině. Takový vliv mohou mít třeba lidé s většími zkušenostmi, sebevědomím, časovými možnostmi či třeba společenskými privilegii plynoucími například z genderu či etnicity.

Krok 2: Společná reflexe
(40–45 minut)

👉 Nejprve spojte otázky vybrané jednotlivými skupinkami do jednoho společného seznamu. Poté v menších skupinkách diskutujte otázky z tohoto seznamu (nejen ty, které původně vybrala vaše skupinka). *(20 minut)*

> 📌**CO BY MĚLO ZAZNÍT**
>
> To, co jsme právě pojmenovalx, můžeme vnímat jako různé mocenské dynamiky – tedy situace, kdy mají některx lidé větší možnost ovlivňovat dění než jinx. Pokud se takové rozdíly ve vlivu ustalují, mohou vytvářet hierarchie.

👉 Stále v rámci menších skupinek diskutujte následující otázky:
(10–15 minut)

- ***Objevily se v tom, co jsme diskutovalx, nějaké mocenské dynamiky nebo hierarchie? Pokud ano, jaké?***

✍

- ***Které z mocenských dynamik a hierarchií, které jsme pojmenovalx, vnímáme jako problematické a které ne?***

✍️

- ***Jaké nás napadají konkrétní způsoby, jak zmírňovat působení nežádoucích hierarchií a mocenských dynamik v našem kolektivu?***

✍️

👉 Odpovědi a návrhy z tohoto kroku 2 prezentujte za každou skupinku celé skupině. *(10 minut)*

👉 Diskuzi a výstupy z ní doporučujeme zapisovat na flipchart.

👉 Pokud z aktivity vyplynuly návrhy pro fungování celého kolektivu, sdílejte je následně společně a domluvte se, zda a jak s nimi chcete dále pracovat.

Krok 3: Uzavření
(5 minut)

👉 Tuto část lze dělat individuálně anebo v párech.

👉 Odpovězte si na následující otázku:

Co si z tohoto cvičení odnáším?